

Sto petdeset let zavoda Collegium Canisianum v Innsbrucku

V zgodovini razvoja teološkega nauka so si nekatera mesta zaradi svojega pomena pridobila naslov 'locus theologicus'. Ta izraz je mogoče uporabiti za nekatere ustanove tudi v geografskem pomenu. Tako piše v uvodnem prispevku tretje letošnje številke revije *Zeitschrift für katholische Theologie*, ki ga izdaja Teološka fakulteta Univerze v Innsbrucku; urednik te številke je J. Thorer.¹ Pri tem misli na ustanove, ki so zaradi ugodnega okolja pomagale pri oblikovanju generacij mladih teologov na celem območju. Pri nastajanju je bil zavod **Collegium Canisianum** mišljen kot teološki konvikt za fakulteto, ki ni bila povezana z določenim bogoslovnim semeniščem. Pri tem J. Thorer navede besede krajevnega škofa, ki je podprl ponovno ustanovitev fakultete leta 1857. Ta naj bi ponudila resno znanstveno teološko delo, posebej na področju dogmatike, poglobljenega nadaljnje- ga izobraževanja, vendar tako, da ne bi bila konkurenca deželnim bogoslovnim semeniščem, dala naj bi možnost študentom teologije od drugod, da si poglobijo svoje znanje. Za te študente od drugod je bil že naslednje leto ustanovljen konvikt, ki letos praznuje 150-letnico. Število študentov je hitro raslo in za dolgo časa je bil zavod Nicolaihaus oz. poznejši Canisianum ob redovnih hišah ustanova, v kateri je bivala velika večina vseh študentov Teološke fakultete. S tem ko je Canisianum ponudil študentom iz številnih dežel (od šestdesetih let preteklega stoletja tudi študentom iz nekdanjih misijonskih dežel) možnost poglobljanja svojega znanja in duhovniškega oblikovanja, je bistveno prispeval k mednarodnemu pomenu in ugledu same fakultete. Posebna številka prej omenjene revije se je jubileja spomnila z daljšim pregledom zgodovine zavoda (pripravil ga je K. H. Neufeld, str. 274-297) in s prispevkom na temo mesta teologije v mednarodnem kontekstu, ki ga je pripravil nekdanji gojenec zavoda (F. Gmainer-Pranzl).

Ker si je tako v Nikolajevi hiši, ki se je nahajala neposredno ob poslopiju fakultete in jezuitskega kolegija, kot v ob koncu Avstro-Ogrske monarhije nanovo postavljenem zavodu Canisianum pridobilo temeljno teološko znanje oz. nadaljevalo specialistični študij

¹ Prim. J. Thorer, *Einhundertfünfzig Jahre Canisianum*, v: *Zeitschrift für katholische Theologie* (= ZKTh) 130(2008), št. 3, 273.

lepo število študentov iz slovenskega prostora, namenjamo ugle-
dnemu jubileju kratek povzetek omenjenih prispevkov.²

Zaradi svojega izvirnega poslanstva in značilnosti, ki so ga zazna-
movala v nadaljnji zgodovini, je bil duhovniški zavod v Innsbrucku
nekaj posebnega in večkrat predmet polemik. Bil je tesno povezan s
teološko izobraževalno ustanovo, čeprav ni bil škofijsko semenišče v
smislu, kot ga je predvideval tridentinski cerkveni zbor. Zato so v pre-
teklosti pomembne jubileje fakultete in zavoda praznovali skupaj. Šte-
vilni mladi teologi, ki so v Innsbrucku dobili možnost poglobljanja
svojega znanja in seznanjanja s svojim poklicem v Cerkvi, so pri tem
izoblikovali posebno vez, ki jih je ohranjala povezane vse življenje.
Primer tega je knjiga, ki jo je leta 1908 ob praznovanju 50-letnice pri-
pravil dolgoletni ravnatelj konvikta p. M. Hofmann in ji dal naslov
*Teološki konvikt v Innsbrucku nekoč in danes (Das theologische Kon-
vikt zu Innsbruck einst und jetzt)*. Temeljito je orisal vlogo, ki so jo
pri poslovanju fakultete in konvikta opravili jezuiti. Petdeset let ka-
sneje, ko so praznovali prvi saeculum, so ponovno praznovali jubilej
obeh ustanov, čeprav je bila fakulteta nekoliko v ospredju. Obsežnej-
ši pregled je pripravil H. Rahner, profesor na fakulteti, in ga objavil v
fakultetnem glasilu *Zeitschrift für katholische Theologie*.³ Čeprav je
bila povezanost med konviktom in fakulteto še vedno močna, ni bila
več tako kot v prvih desetletjih. Mnogi jezuiti, ki so delovali v konvik-
tu, so bili pred tem tudi predavatelji na fakulteti, prav tako so bili tudi
rektorji skoraj redno jezuiti. Tesno vez med obema so prvi rodovi vo-
diteljev videli kot temeljni pogoj za delovanje, ker je po njihovem gle-
danju spodbudno študijsko okolje vplivalo na uspešno delo, kar je
ustanovam prinašalo dober sloves in veliko število študentov. V Brix-
nu, kjer je bil sedež knezoškofa, pod čigar oblast je spadal Innsbruck,
je še naprej delovalo škofijsko semenišče. Njegova ohranitev je bila
pogoj, ki ga je škof postavil, ko je dal soglasje za ustanovitev Teološke
fakultete v Innsbrucku. Nova ustanova, ki je zaživela sredi 19. stoletja,
se je razlikovala tudi od jezuitske ustanove, ki je delovala v tirolski
prestolnici do leta 1773 in je sprejemala predvsem kandidate iz Tirol-
ske, kljub temu da se je nahajala na istem mestu in je nosila isto ime.
Ni šlo torej za nadaljevanje nekdanje Nikolajeve hiše niti ne za seme-
nišče po predpisih koncila iz Tridenta. Pobudniki nove ustanove so
imeli v mislih jasno oblikovan model teološkega višjega študija.

² V Bogoslovnem vestniku 56 (1996), str. 491-504, je bil objavljen krajši pregled
*Študentje teologije s slovenskega etničnega ozemlja na Univerzi v Innsbrucku od
njenih začetkov do konca Habsburške monarhije*, kjer pa ni bila izrecno obravna-
vana vloga zavoda Nicolaihaus oz. Canisianum.

³ Prim. H. Rahner, *Die Geschichte eines Jahrhunderts. Zum Jubiläum des Theolo-
gischen Fakultät der Universität Innsbruck* v: ZKTh 80(1958) 1-65.

Poleti 1858 so bili o začetkih delovanja teološkega konvikta obveščeni vsi škofje v habsburškem cesarstvu kot tudi škofje v nemški zvezi in v nemškem delu Švice. Šlo je predvsem za škofe, ki niso imeli lastne teološke izobraževalne ustanove ali je število študentov presegalo prostorske možnosti njihovih ustanov. Innsbruški jezuiti so ponujali možnost za izobraževanje na novo ustanovljeni Teološki fakulteti Univerze v Innsbrucku za tiste študente, ki so imeli za to veselje, sposobnosti in so izpolnjevali pogoje za študij na univerzi. Šlo je za poglobljen teološki študij, ki je bil zahtevnejši od priprave za običajno dušno pastirstvo, kar je tudi bil pogoj, ki ga je postavil briksenški škof, ko je dovolil ustanovitev fakultete. Za prve generacije študentov in za voditelje študija je predstavljalo dejstvo, da fakulteta ni imela pravice promocije, veliko težavo (to pravico je dobila od avstrijske države šele v letu 1866, medtem ko je imela kanonsko pravico promocije od vsega začetka). V tem smislu ni bila enakovredna drugim teološkim fakultetam v monarhiji. Ko so zgodovinarji iskali razloge za to, so eno od razlag videli v strahu, da bi z novo fakulteto, ki bi lahko podeljevala doktorski naslov, bilo ogroženo delovanje zavoda za izobraževanje duhovnikov na Dunaju Augustineuma, ki je bil posebej pri srcu cesarju Francu Jožefu in so nanj gledali kot na dvorno ustanovo. Šele ko je bilo ugotovljeno, da innsbruška fakulteta ne bo ogrožala dunajske ustanove, so bile odstranjene ovire za podelitev promocijske pravice. Jeseni leta 1858 se je v Nicolaihaus vselilo 37 študentov, od tega so bili štirje duhovniki in pet redovnikov. Od duhovnikov so bili trije iz briksenške škofije. Z vpisom svojih ljudi v zavod je knezoškof Vinzenz Gasser pokazal, kakšna so njegova pričakovanja, namreč da duhovniki dobijo poglobljeno teološko znanje na fakulteti in ustrezno formacijo v konviktu.

Nova ustanova je prevzela ime starega izobraževalnega doma. Ime je bilo spremenjeno leta 1911, ko so zgradili novo poslopje, ki je dobilo ime po sv. Petru Kaniziju, velikem cerkvenem učitelju in uglednem članu jezuitskega reda. Ureditev kolegija, vzgoja in študijski red je bil enak kot v rimskem zavodu Germanik, za kar so poskrbeli prvi rektorji, Wenig, Nilles in Noldin. Vodil ga je rektor in ob njem prefekt, ki je v prvih letih ni skrbel le za red, ampak tudi za duhovno področje in je dajal duhovne spodbude. Leta 1870 je hiša dobila samostojnega spirituala. Prvi voditelji konvikta so imeli Germanik za zgled, vendar so morali upoštevati tudi drugačne razmere na severni strani Alp, kjer ni manjkalo zadržkov do rimske vzgoje in teoloških nazorov. Že cesar Jožef II. je za avstrijske državljane prepovedal obiskovanje teoloških šol v Rimu in je ustanovil alternativno ustanovo v Paviji. Mnogi nemški oblastniki so bili enakega mnenja in niso dovolili opravljati pastoralnega dela na njihovih področjih ljudem, ki so se šolali

v tujini. S tega vidika je bila nova ustanova na Tirolskem dobrodošla možnost. Za mnoge duhovnike iz nemških škofij, ki so sicer začeli teološki študij v Rimu, je bila fakulteta in konvikt v Innsbrucku vmešana postaja, preden so se vrnili v lastne škofije in v njih prevzeli pastoralne naloge.

Začetek in nadaljnji razvoj Canisianuma je bil tesno vpet v širše družbene in politične razmere. Zavod je najprej postal kraj teološkega izobraževanja za kandidate iz avstrijskih dežel, a tudi nemških, kjer so se državne oblasti vmešavale v cerkveno življenje. Na ta način je pomagal utrjevati katoliško zavest. Nekateri dogodki so že ob začetku zavodskega delovanja prinesli preizkušnjo, npr. vojna med Avstrijo na eni strani ter Francijo in Piemontom na drugi leta 1859, pri čemer je bila prizadeta tudi papeška država. Za podpiranje papeža so ustanovili Združenje sv. Mihaela, čigar člani so se posebej zavzeli za seznanjanje ljudi o namenu Petrovega novčiča. V šestdesetih letih 19. stoletja so začeli prihajati študentje iz Združenih držav Amerike, predvsem iz okolij, kjer so se ustalile nemške izseljenske skupnosti. To je pripomoglo k temu, da se je v konviktu še bolj razvijal občutek za vesoljnost Cerkve in proti nacionalizmu v njej. Ko je leta 1866 prišlo do prusko-avstrijske vojne, so bili študentje in vodstvo postavljeni pred novo preizkušnjo. Da bi ohranili povezanost in edinstvo duha med vsemi gojenci, so v letu 1866 ustanovili Duhovniško molitveno zvezo (Priester-Gebets-Verein), ki je povezovala nekdanje gojence konvikta v smislu gesla '*Cor unum et anima una*'. Že konec istega leta so začeli izdajati glasilo zveze, ki še vedno izhaja. Glasilo je postalo pomemben vir informacij za delovanje zavoda in njegovih gojencev, zlasti še potem, ko je bil ob nastopu nacistov proti zavodu v letu 1938 velik del zgodovinskega arhiva uničen. "Vsekakor pomembnejša pa je bila motivacija, to je proti razkrajajočim nacionalističnim in liberalističnim silam zavestno pospeševati zvezo, ki sega prek duhovnih in materialnih meja, in sicer tako, da razlike glede porekla in miselnosti niso izravnane, temveč se ravno v večji enotnosti ostanejo in se ohranjajo" (str. 284). Takšno nastopanje proti duhu časa ni ostalo neopaženo. Ravnanje innsbruške Teološke fakultete in duhovniškega zavoda so označevali kot ultramontanistično. Politične oblasti so začele v imenu liberalizma nasprotovati taki usmeritvi zavoda. To se je izrazilo tudi tako, da so v času prvega vatikanskega koncila ustanovi odrekli materialna sredstva, da bi jezuitom onemogočili nadaljnje delo v Innsbrucku.

Mogoče je povzeti, da je prvega pol stoletja delovanja zavoda Canisianum in Teološke fakultete bilo v znamenju različnih pobud, ki so bile izraz nasprotovanja in omejevanja Teološke fakultete kot dela javne univerze. O omejevanju sredstev za njeno delovanje so razpra-

vljali celo v poslanski zbornici dunajskega parlamenta. V ustanovitvi molitvene zveze in lastnega glasila, ki je utrjevalo vezi in idejno enotnost med nekdanjimi gojenci, so parlamentarni poročevalci videli dodatno znamenje, da gre pri tem za temeljito načrtovano zaroto (marca 1874, ko je potekala ena od takšnih razprav, je npr. bilo od 209 študentov 77 domačinov in 132 tujcev), ki ima namen uničiti nemško državo. Pri takšnem načrtovanju so po gledanju nemških liberalnih krogov imeli močno podporo rimskih oblasti in papeža osebno (v vsaki njegovi izjavi so videli vojno napoved in zaroto proti nemškim interesom). Glasovanje o letnem proračunu univerze in s tem Teološke fakultete je pokazalo, da večine poslancev le ni prepričala gonja proti zavodu, saj so še naprej ohranili isti sistem vzdrževanja in dotacij. Občasno so se pokazale težave pri uveljavljanju enakopravnosti učiteljev, zaposlenih na Teološki fakulteti, z zaposlenimi na drugih fakultetah in pri enakopravnem obravnavanju kandidatov pri volitvah rektorja Univerze v Innsbrucku.

Leta 1911 so odprli nove prostore konvikta z imenom Canisianum v innsbruškem predelu Saggen. Ločitev od jezuitskega kolegija je bila že daljši čas vedno glasnejša zahteva; takšno odločitev pa je narekvalo tudi pomanjkanje prostora na stari lokaciji. Med prvo svetovno vojno so v Innsbrucku gostili rimski zavod Germanik, potem ko se je moralo njegovo osebje izseliti iz večnega mesta. Ko se je leta 1925 lahko vrnil v Rim, je znova stopil v ospredje dolgoletni voditelj innsbruškega zavoda M. Hofmann, ki je to nalogo opravljal do začetka druge svetovne vojne. Trideseta leta so kljub živahnemu dogajanju na teološkem področju, v katerega so bili vpeti tudi nekateri jezuiti, učitelji v Innsbrucku, zahtevala vedno več moči pri urejanju odnosov z nacionalsocializmom, ki je bil do cerkvenih ustanov vedno bolj nasilen. Ko so poleti 1938 nacisti ukinili Teološko fakulteto na Univerzi v Innsbrucku, so jezuiti ustanovili cerkveno visoko šolo, ki je delovala v kolegiju Canisianum in v jezuitskem kolegiju. Tako je Canisianum iz konvikta postal škofijsko semenišče, za kar se je pri najvišjih nacističnih oblasteh ob hkratnem ostrem protestu zaradi zatrtja Teološke fakultete, zavzel salzburški knezonadškof Siegmund Waitz. Avgusta 1938 je novo stanje potrdil tudi Sveti sedež. Pod imenom 'Facultas Canisiana' je septembra istega leta začela delovati nova cerkvena teološka šola, ki ni bila povsem prepuščena političnim silam. Po prvotni zamisli naj bi v Canisianumu imela svoje prostore Teološka fakulteta, Filozofska fakulteta pa v jezuitskem kolegiju, vendar je takšna delitev trajala le krajši čas. Kajti že pozimi 1938-39, potem ko so nacisti zasedli poslopje Canisianuma, se je del tujih študentov (takrat je bilo v zavodu okoli 150 študentov, od tega 80 tujcev, med katerimi je bilo največ Američanov in Angležev) moral preseliti v švi-

carsko mesto Sitten (večji del profesorjev in študentov pa možnosti, da odidejo, sploh ni imel). Oditi so smeli študentje iz nenemških dežel in nekaj profesorjev, ki so dobili dovoljenje za odhod. Preselitev in začetek delovanja nove ustanove je bilo delo p. F. Laknerja (rektor Canisianuma je bil od leta 1937), ki je o tem pripravil daljše poročilo in ga objavil v slovesnem zborniku ob stoletnici konvikta Canisianum leta 1958.⁴ Tako manjša skupina v Švici kot večina v Innsbrucku sta bili tako sestavljeni, da so lahko nadaljevali s predavanji filozofije in teologije na obeh krajih. V Canisianumu je še naprej delovalo škofijsko semenišče, predavanja iz teologije pa so potekala v jezuitskem kolegiju. Po enem letu so študente filozofije preselili v kraj Pullach pri Münchnu, potem ko so marca 1939 nacistične oblasti zasedle poslopje, pa v njem ni bilo več predavanj. Vsa posredovanja salzburškega nadškofa in apostolskega administratorja za Tirolsko pri nacističnih oblasteh v Avstriji in v Berlinu so bila zaman. Poslopje Canisianuma je bilo dodeljeno nacističnim finančnim oblastem, zavodska cerkev pa je bila zapečatenjena in je tako ostala celotno vojno obdobje. Zaman je bil tudi poseg avstrijskih škofov pri Hitlerju, ki so mu januarja 1939 predstavili položaj Cerkve v Avstriji in še posebej teoloških izobraževalnih ustanov. Dunajski nadškof kardinal Innitzer je prejel odgovor iz Berlina sredi marca 1939, potem ko je bil Canisianum že povsem izpraznjen. Med glavnimi razlogi za zatrtje fakultete in zavoda Canisianum je bila navedena njuna povezanost z jezuitskim redom. Ko so morali leta 1939 vsi zapustiti Tirolsko, je bilo nekaj predavanj za innsbruške študente na Dunaju, in sicer skrivaj na katoliški Teološki fakulteti na dunajski univerzi, vzgojno delo pa je bilo povezano s dušnopastirskim uradom tamkajšnje nadškofije. Seveda sta obe ustanovi, nadaljevanje Canisianuma v Švici in jezuitskega kolegija na Dunaju, ohranili polni cerkveni značaj in sta smeli podeljevati magistrski in doktorski naslov iz filozofije in teologije.

Čeprav so bile možnosti delovanja v Švici zelo omejene in se je končno število študentov znižalo na manj kot 20, so se predavanja vendarle nadaljevala. Med vojno poslopje Canisianuma ni utrpelo večje škode. Leta 1945 se je delo lahko preselilo v stare prostore, potem ko so bili ti urejeni in opremljeni (uradno ime je bilo Pontificia facultas theologica). V kraju Sitten je zavod zaprl vrata leta 1946 (ves čas njegovega švicarskega delovanja ga je vodil F. Lakner).⁵ Teološka

⁴ Prim. Fr. Lakner, *Collegium Canisianum 1933-1958*, v: Festschrift zur Hunderjahrfeier des Theologischen Konvikts Innsbruck, Innsbruck 1958, 43-60.

⁵ Franc Lakner je bil rojen leta 1900 v Ormožu, umrl je v Innsbrucku leta 1974. Srednjo šolo je obiskoval v Mariboru in Gradcu, jezuit je postal leta 1922 v Šentandražu na Koroškem. Doktorata iz filozofije in teologije je dosegel na univerzi v Innsbrucku. Bil je profesor dogmatike in pastoralnih predmetov. Po vrnitvi iz Švice je

fakulteta je spet postala sestavni del Univerze v Innsbrucku. Kar nekaj časa je bilo potrebno, da se je ponovno zbrala mednarodna skupnost učiteljev in študentov in se prilagodila novim razmeram. Po boleči izkušnji diktature in vojne se je v kolegiju Canisianum in na Teološki fakulteti začela nova doba razcveta teologije, ki je v precejšnji meri sicer nadaljevala s predvojno usmeritvijo, vendar so posamezni teologi že nakazovali nove smeri in prevzeli pomembno mesto v pripravi sprememb, ki jih je nato začrtal drugi vatikanski koncil.

Zadnja desetletja preteklega pol stoletja so kolegij Canisianum zaznamovala dogajanja v širši družbi in Cerkvi, drugi vatikanski cerkveni zbor, ustanovitev nove škofije Innsbruck, preurejanje poslovanja Cerkve in spremembe v avstrijski družbi. Vedno močnejši pečat so ustanovi dajali študentje, ki so prihajali iz azijskih in afriških dežel. Iz nekoč nemške in srednjeevropske ter severnoameriške ustanove je kolegij postajal stičišče številnih jezikov, izročil in kultur. Izgleda pa, da se je to zgodilo bolj spontano, kot pa da bi bilo rezultat načrtnega in premišljenega dela. Izkušnje so narekovale nov način razmišljanja in več poskusov, da bi ob takšnemu razvoju tudi ustrezno ravnali. "Pri tem se stare strukture življenja v hiši v novih pogojih niso vedno izkazale kot koristne, včasih celo kot izrazita ovira" (str. 292). Ustvarjale so se narodne, bolj zaprte skupine. Vodstvo se je moralo soočiti z novimi zahtevami in svoje delo prilagajati novim pričakovanjem. Sobivanje ljudi iz različnih okolij, jezikov in z zelo različnimi cerkvenimi izkušnjami za Canisianum sicer ni bilo nič novega, vendar je vse to prinašalo nove izzive in je zahtevalo tudi spremembe struktur. Zahteva po 'inkulturaciji' je postala vsakodnevna naloga, ki se je dotikala vseh udeležencev.

K. H. Neufeld v svoji predstavitvi poudari nekatere značilnosti, ki so zaznamovale delovanje Canisianuma v zadnjih letih, to je predvsem v času po koncilu, na prvo mesto pa postavi spremembe v vodstvu ustanove. F. Lakner je bil zadnji rektor, ki je bil hkrati profesor na Teološki fakulteti in tudi med voditelji Univerze v Innsbrucku. Med dolgoletnimi rektorji, ki so bili hkrati ugledni teološki učitelji, so poleg že omenjenega M. Hofmanna še H. Rahner in J. A. Jungmann in nekateri drugi. Postopno osamosvajanje kolegija se je začelo že s preselitvijo v Saggen leta 1911. Vodenje Canisianuma je postalo ena od rednih služb v avstrijski jezuitski provinci. Čas te funkcije pa se je skrajšal: pogosto so nanjo gledali kot na pripravo za druge službe. Tudi v tem smislu je kolegij sledil dogajanju v Cerkvi po koncilu, ko

---

bil ponovno rektor Canisianuma (1946-49), večkratni dekan Teološke fakultete in v šestdesetih letih preteklega stoletja rektor ter prorektor Univerze v Innsbrucku. V njegovem času je bila ustanovljena tehnična fakulteta, ki je postala del innsbruške univerze. Prim. podatke v Provincialnem arhivu Družbe Jezusove v Ljubljani.

se je le-ta nanovo zavedla svojega mesta v sodobnem svetu in je temu prilagodila oblike svojega služenja.

V zadnjih desetletjih se je jasneje pokazala odvisnost ustanove od družbenega, gospodarskega in političnega razvoja. S prihodom vedno večjega števila študentov iz Azije in Afrike so se povečale težave s sporazumevanjem, kar je imelo pred tem povsem drugoten značaj. Poleg tega so tuji študentje prinašali s seboj neredko drugačno pripravo in predznanje kot pred tem. Tu se pojavi vprašanje, ali so učitelji na fakulteti bili dovolj pozorni na takšne spremembe in ali so se zadosti prilagodili novim okoliščinam. V istem času je zelo upadlo število kandidatov za duhovništvo. Seveda je bilo to za ustanovo, izvorno zamišljeno kot mednarodno, resno vprašanje. Primerljive ustanove v Rimu so lahko zagotavljale nemoteno delovanje in prihod novih študentov. Iz Združenih držav študentje v Innsbruck niso več prihajali. Spremembo je bilo čutiti tudi v Evropi, kjer so želeli imeti voditelji škofij in redovnih skupnosti kandidate za duhovništvo blizu, da jih v neposredni bližini bolje spoznajo in preizkusijo, preden jih pošljejo na izbrane ustanove na nadaljnje izobraževanje. Čas študentskih nemirov je zavod preživel sorazmerno mirno in je ohranil zaupanje odgovornih za izobraževanje v Cerkvi. Vendar so se kmalu pokazale druge posledice novih razmer v družbi, na primer manjša povezanost študentskih skupnosti in vloge domov, kjer so živeli, kar je bilo sad večje mobilnosti in ostajanja v domačem okolju. Spremembe, ki so zajele vse visokošolske ustanove in so prinašale reforme, so imele posledice tudi za domove, kot je bil Canisianum. Podobne posledice je za iste ustanove prinesla kritika dotedanje formacije; pripravo na poklic je bilo mogoče doseči na lažji in cenejši način.

Nazadnje K. H. Neufeld poudari nov pogled Cerkve na izobraževanje na fakultetah in univerzah, ki izhaja iz učenja drugega vaticanskega koncila. Leta 1979 je bila objavljena enciklika *Sapientia Christiana*, ki je postavila okvir delovanja Cerkve na vzgojno-izobraževalnem področju. Okrožnica se odziva na kritične glasove glede cerkvenih izobraževalnih ustanov iz predhodnega obdobja. Škofje iz nemško govorečega prostora so naslednja štiri leta namenili študiju, kako uskladiti cerkveno in državno visokošolsko zakonodajo. V istem času so se v evropskih političnih krogih začele pojavljati nove tendence, ki so šle prav v nasprotno smer. Za mnoge so postale jasne šele z uvažanjem tako imenovanega 'bolonjskega procesa'. Reforma največkrat ne pomeni nič drugega kot uvedbo varčevalnih ukrepov, krajšanje časa študija, omejevanje sredstev ... Tudi po razumevanju voditeljev krajevnih Cerkva naj bi se v krajšem času, z manj učitelji in z manjšimi sredstvi, a ob večjem številu študentov (med katerimi so tudi kandidati za duhovništvo, ki so še pred nedavnim predstavljali pretežni

del študentov teologije, a so zdaj vedno manjša skupina), dosegali isti cilji. Takšen razvoj dogodkov je za ustanovo, kot je Canisianum, prinesel vrsto vprašanj, na katere pristojni še vedno iščejo ustrezne odgovore. Da bi odgovorili na nove razmere, so se leta 2006 avstrijski jezuiti odločili za novo poslanstvo kolegija Canisianum.

Od leta 2007 zavod deluje kot "Mednarodni teološki kolegij, namenjen pretežno duhovnikom in študentom iz škofij, redov in apostolskih skupnosti za podiplomske akademske specializacije in izpopolnjevanje". Ustanova naj bi omogočila ugodne pogoje za skupno življenje, poglobljen študij posameznih ved in pripravo na služenje v Cerkev v duhu uresničevanja lastne poklicnosti. Canisianum želi ostati odprt za nove naloge in kot tak verodostojna ustanova v službi Cerkev in pod vodstvom članov Jezusove družbe.

Bogdan Kolar

Sejem Didacta 2008 v Stuttgartu

Na novem sejemskem prizorišču v Stuttgartu je bil od 19. do 23. 2. 2008 z naslovom Gospodarstvo-Izobraževanje-Odgovornost največji sejem o vzgoji in izobraževanju v Evropi. Na njem je v petih razstavnih dvoranah več kot 600 razstavljalcev predstavilo večino vsega, kar zmore nemško govoreči prostor ponuditi danes za vzgojo in izobraževanje. Interesno področje je segalo od vrtca pa vse do vseživljenjskega učenja. Med ponudniki najrazličnejšega pohištva, didaktičnih pripomočkov, oprem laboratorijev, tehničnih učilnic, kuhinj in telovadnic so izstopali zastopniki najrazličnejših podjetji, ki ponujajo novo informacijsko tehnologijo. Najpogosteje je bilo opaziti predstavitve uporabnosti novih tabel za projiciranje in demonstracije učenja v učilnici, opremljeni s prenosnimi računalniki, kar se lahko uporabi tudi za učenje na daljavo.

Številne založbe so predstavile tudi svoje učbenike in druge pripomočke za pouk. Ob tem so ponujali obsežno literaturo za učitelje. Nemške deželne vlade in njihova ministrstva za kult, mladino in šport so izkoristile priložnost in predstavile nove projekte ter se pohvalile z uspehi, še posebej pri raziskavi PISA. Med prednostnimi nalogami so predvsem vprašanje agresivnosti, integracije otrok priseljencev in vključevanje otrok v svet novih tehnologij. Predstavljale so se tudi ustanove, ki učiteljem ponujajo dodatno in nadaljnje izobraževanje pa vse do terapevtskih uslug tako otrokom kot njihovim staršem in učiteljem. Med raznimi predstavljenimi didaktičnimi modeli sta izstopala koncepta Montessorijeve in waldorfske šole.

Veliko bolj kot sami predmeti in knjige so zanimanje vzbudile razne spremljajoče prireditve. Tematsko težišče je bilo zasnovano na štirih točkah: zgodnje učenje in podpora razvoju otroka v vrtcu, izobraževanje na prelomu časa, digitalni svetovi, aktualni trendi pri izobraževanju ob delu. Ves čas je potekal tudi simpozij, ki se je loteval aktualnih vprašanj izobraževanja predvsem z vidika vrednot in vključevanja otrok in mladine v sodoben trg dela.

Ob tem simpoziju so hkrati potekale na več mestih najrazličnejše predstavitve, okrogle mize ter predavanja. Ena najbolj obiskanih prireditev je bil gotovo t. i. didaktični kvartet. Na njem so se pod vodstvom dr. Petra Sloterdijka pogovarjali nemška ministrica za izobraževanje dr. Annette Schavan, dr. Rüdiger Safranski in dr. Konrad Paul Liessmann o aktualnem stanju v nemškem šolskem sistemu in o dilemah sodobnega izobraževanja. Sloterdijk je izzval svoje sogovornike s trditvijo, da se ne učimo za življenje, ampak za šolo, kar naj bi trdil že Seneka. Ob vsem

spreminjanju sveta le šola ostaja z istimi problemi. Ironično je zaključil svoj uvod, da če bi se danes znašel človek izpred stotih let in bi hodil po našem svetu, bi se nikjer več ne mogel znajti. Bil bi popolnoma zgubljen, šele ko bi vstopil v poslopje gimnazije, bi se počutil doma. Tam bi našel kot v dobrih starih časih tablo, klopi, omare, oglasne deske in podobno. Torej bi lahko zaključili, da je šola daleč od življenja, saj ne sledi razvoju. Ministrica mu je odgovorila, da je napetost med šolo in življenjem vedno obstajala, vprašanje je le, če je ta razkorak produktiven in ga izobraževalni sistem izkoristi v dobro otrok. Safranski je izpostavil vlogo šole kot prostora, v katerem lahko nadomestimo negotovost, ki ga daje vsakdanje življenje. V šoli se lotevamo gotovih stvari in odpiramo možnosti, jih preizkušamo, vsaj miselno raziskujemo tisto, kar si v negotovem življenju ne drznemo. Otrok ima tako priložnost eksperimentirati, kar si v sodobnem svetu ne moremo privoščiti. Morda je ravno ta dimenzija šole premalo poudarjena. Zato, po ministričinih besedah, ne smemo kopičiti snovi, ampak otroke vzeti resno in jih pri šolskem 'eksperimentiranju' ustrezno nagovoriti, da ne bodo le čutili, kako jim odrasli nudijo znanje, ampak imeli možnost in začutili poklicanost, da tudi sami prispevajo kaj novega v družbo. Po trditvi Sloterdijka je že v stari Grčiji učitelj nastopil šele takrat, ko je odpovedala vloga očeta. Učitelj je prevzel nekakšno nadomestno, družbeno očetovstvo. Vprašanje je, če v družbi, kjer simbolni red razpada, kjer je življenje vedno bolj difuzno, mora polis še prevzemati to nadomestno očetovstvo. Safranski pravi, da bi to vlogo šola lahko opravila le tako, da se loči od vsakdanjega življenja. Torej še bolj bi morali povečati nekakšne varovalne zidove okrog šol, da ne bi v njene prostore prodrla t.i. utrujena družba. Ministrica je prepričana, da je pač šola vedno ogledalo družbe in noben zid ne more preprečiti, da ne bi videli te slike. Pri tem ne smemo pozabiti, da nam šola v naših otrocih daje sliko, ki je pred časom in zato družba vedno kritizira šolstvo. Dunajski filozof Liessmann je vlogo šole kot možnosti raziskovanja in ustvarjanja nove generacije označil kot vedno bolj nemogočo, saj se ta ustanova vedno bolj enači z gospodarstvom. Pri vseh zadnjih reformah šolstva vedno bolj uporabljajo besedišče, značilno za industrijsko proizvodnjo in tržno gospodarstvo, otrok zato v šoli nič več ne odrašča, ampak se uči, kako se prodati. Pri tem, trdi Sloterdij, najbolj trpi splošno izobraževanje. Kljub temu ni to brez vrednosti v smislu priprave tudi za konkurenčno življenje. Zadnji nemški nobelovec se je razglasil za proizvod stare neuporabne gimnazije in ne kakšnega sodobnega inštituta. Morda bi se morali spet vrniti k staremu triviju, ki je iz človeka naredil bitje sporočanja, govorjenja, izražanja. Vsaka specializacija v šoli vodi v otrokovo omejevanje. Liessemann sprašuje, kako lahko od otroka pričakujemo, da se bo v nežnih letih odločil med tem, kaj bo razvijal. Naj se mar odpove

gledanju ali poslušanju, ko mora izbirati določene predmete, ki to podpirajo? Ali se mora odpovedati likovnemu ustvarjanju in s tem razvijanju vidnega dožemanja, če se odloči za glasbo? Ministrica pravi, da tudi ne more odločati, kaj bo v šoli ali česa ne. Saj navadno tisti, ki želijo v šoli kak nov predmet, to utemeljujejo s tem, da pravijo, da ga zahteva življenje. Zato je izobraževalna politika vedno v obrambni drži pred takimi zahtevami in pred nalogo, da ščiti širino vzgoje in izobraževanja. Safranski doda, da bi tej nalogi take politike največ pripomogla zavest, da je uspeh družbe v tem, da vzgoji novo generacijo zadovoljnih ljudi in ne da proizvedete nove produkte. Iz celotnega pogovora lahko povzamemo, da je za uspešno družbo, ki vzgaja zadovoljne odrasle osebe, veliko bolj pomembna splošna izobrazba kot specializacije. Liessemann je zaključil z ugotovitvami, da mladostnik, ki je bral romane T. Manna, ni takoj sposoben obvladati nove tehnologije, kot njegov prijatelj, ki ne bere, ampak živi z računalnikom. Vendar pa bo bralec romana hitro prekosil poznavalca sodobne tehnologije, če bo to hotel in ob tem pokazal veliko mero inovativnosti.

Na sejmu je svoje mesto imela tudi Cerkev in verska vzgoja v šoli. Kar velik prostor je bil namenjen Cerkvi in njenemu delu na izobraževalno-vzgojnem področju. Na istem mestu in s skupno odgovornostjo sta nastopili katoliška in evangeličanska Cerkev. Poleg predstavitve različnih dejavnosti, kot so zasebne šole in religijski pouk v javnih šolah, je pod naslovom Religija, vrednote, izobraževanje potekal tudi poseben program predavanj. Vsako uro je za dobre pol ure izmenično iz katoliške ali evangeličanske Cerkve, sem ter tja tudi skupaj, pripravil predavanje, pogovor ali predstavitev strokovnjak s področja religijskega izobraževanja. Dotikali so se aktualnih tem, kot je vprašanje sodobnih medijev in možnosti religijske vzgoje in izobraževanja. Srečevanja s trpljenjem in možnosti ohranjanja pravične podobe Boga, nasilja v računalniških igrah in vloge vere pri premagovanju tega, vprašanje evolucije in kreacionizma .... Prav to zadnje naj navedem kot primer. Profesor dr. Karl Ernst Nipkow je začel svoje predavanje s tezo, da vsi govorijo o stvarstvu, čeprav morda Stvarnika ne priznajo. Gre torej samo za neki izraz, ki nima nobenega globljega pomena? Skliceval se je na vlogo svetopisemskega poročila o stvarjenju in znanega astrofizika Hopkinsa. Pri poročilu o stvarjenju gre za drastičen proces demitologizacije, enega najmočnejših v zgodovini človeštva. Nasproti babilonskemu pobožanstvenju vsake stvari, od sonca do živali in rastlin, stopi presežni in en Bog, ki ni ujet v nobeno stvar ali pojav, ampak vse skupaj presega, hkrati pa vnaša nekakšen znanstveni kavzalni red. Zato je nujno, da v šoli ne pozabimo te vloge religije kot osvobajanja in združevanja; otrok namreč ne sme odraščati razcepljen med resnico znanosti in resnico biologije. In na strani evolucije so trenutno dejstva, ki jih mora upošte-

vati tudi vera. Čeprav Nipkow pri tem za učitelje tako biologije kot religije ne vidi težav, če bi se le držali svetopisemske resnice, ki noče biti znanstvena, ampak izhaja iz samega poročila o stvarjenju, da je vse lahko le čudež in nas hoče nagovoriti k slavju Stvarnika in veselju ob podarjenem življenju. Zakaj torej danes poizkusi kreacionizma? Ker je svet preveč zapleten, človek preveč razvajen, povsod bi rad nekakšen wellness, tudi pri razumevanju sveta, zato je kreacionizem taka 'lena' razlaga, ki nas reši te znanstvene zapletenosti. On kot evangeličan še posebej čuti, da so katoličani tu na boljšem. Imajo učiteljstvo, avtoriteto razlage, ki jim razjasni dileme in prevzame nekakšno odgovornost pri interpretaciji Svetega pisma tam, kjer to pride v spor s sodobnimi znanostmi. Če pa si prepuščen le Svetemu pismu kot evangeličani, pa moraš kot dosledni bralec nekako spraviti v red vse, kar tam piše. Veliko lažje je leno 'dobesedno' brati, kot pa se potruditi in v znanosti znova videti možnost razodevanja Stvarnika. Na vprašanje, če se je treba kreacionistom aktivno zoperstaviti, je odgovoril, da znanost ne potrebuje novega G. Bruna, morda bolj vera pričevalcev. Iz enega in drugega ne smemo delati ideologije, ampak odpirati možnost novega slavja Boga.

Podobno je zvenel tudi t. i. večerni zvon, ki je vsak dan zaključil sejmsko dogajanje na cerkvenem razstavnem prostoru. Surrealistična umetnost Magritta je preko kratke meditacije vsak dan odpirala razumevanje človeka v luči vrednot, vere, predvsem pa rasti k polnosti življenja. Zaključek dneva v kratki tišini in z blagoslovom je kronal željo vseh udeležencev pri prizadevanju, da bi odraščajočim posredovali vrednote, ki jim bodo dale veselja do življenja. Pri posedanju v 'Cerkveni kavarni', ki je bila del sejmske ponudbe na razstavišču katoliške in evangeličanske skupnosti, smo izmenjali kar nekaj odprtih vprašanj organizacije in razumevanja religijskega pouka v Nemčiji in pri nas. Ob tem sva oba, ki sva se tega sejma udeležila, prof. dr. Stanko Gerjolj in doc. dr. Janez Vodičar, ugotovila, kako je za nemško družbo samo po sebi umevno, da je nujni del človekovega odraščanja tudi srečevanje z vprašanji vere. Pri tem nimajo težav z ločevanjem na dobre in slabe prakse ver (sekte in podobno), ampak poskušajo pomagati mlademu človeku, da bi razvil zdrava merila pri izbiri vrednot. Še tako tehnično usmerjen razstavni prostor je poskušal vsaj malo zaobseči pri predstavitvi tudi to področje: pomoč in odprtost do drugih (compassion), zavzetostjo za okolje, notranji mir in zmožnost vzpostavljanja smiselnega življenj itd. Tako se nisva vrnila v Slovenijo le s polnimi torbami knjig in idej, ampak z željo, da bi tudi naš prostor zmogel odkriti vzgojno in izobraževalno vrednost vere, krščanstva in organiziranih verskih skupnosti.